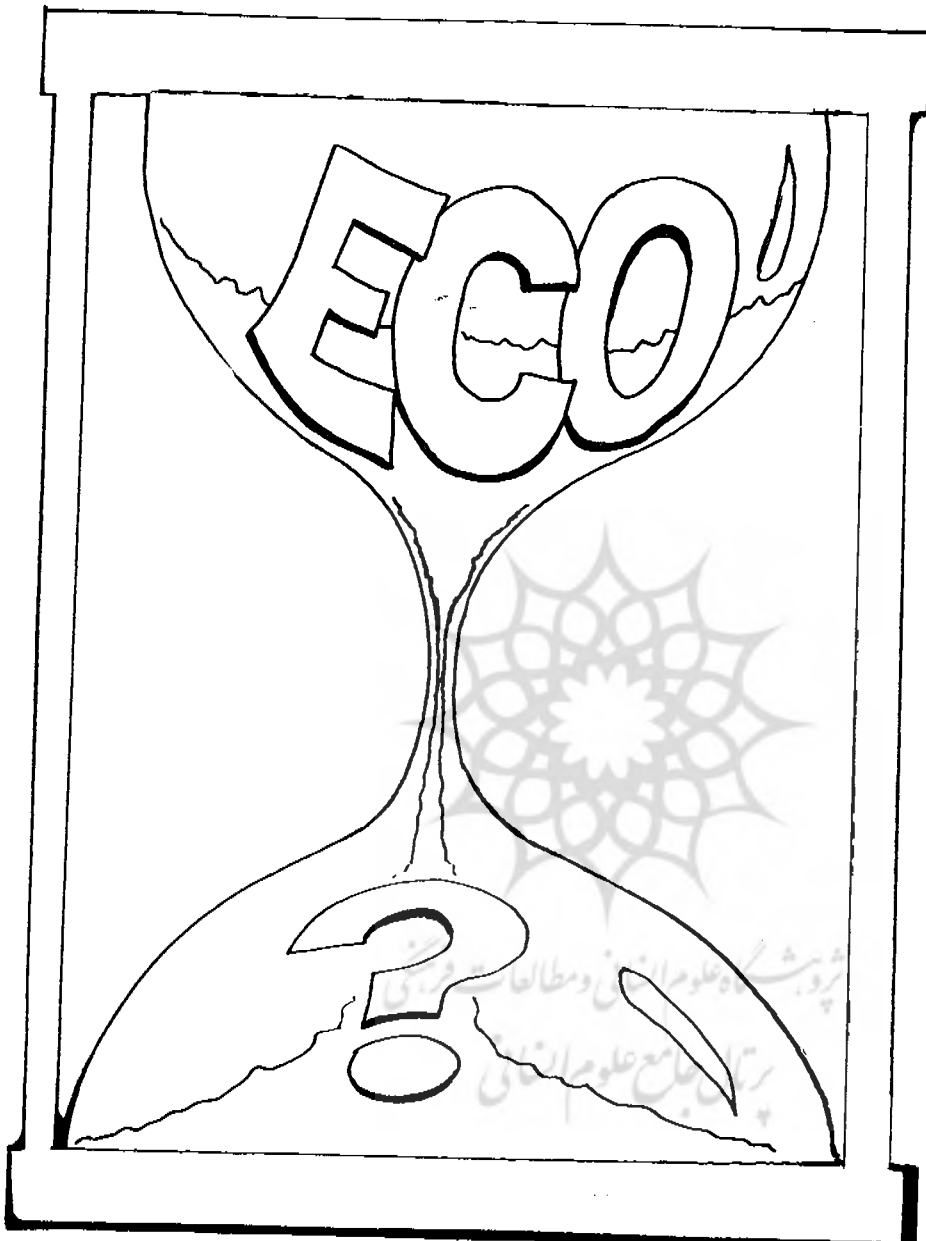

منطقه اکو بازاری با ۳۰۰ میلیون نفر متقاضی

اشاره:

سازمان همکاری اقتصادی «اکو» که جایگزین سازمان عمران منطقه‌ای RCD (آر.سی.دی) شد، بر اساس پیمان ازمیر میان سه کشور ایران، پاکستان و ترکیه تشکیل شد.

در سالهای نخست تشکیل سازمان عمران منطقه‌ای، حجم مناسبات تجاری / اقتصادی میان سه کشور عضو چندان قابل توجه نبود. هر سه کشور با گرایش‌های اقتصادی / سیاسی خاص، کمتر توجهی به گسترش مناسبات میان خود داشتند بلکه این پیمان (آر.سی.دی) بیشتر جنبه سیاسی و دفاعی داشت.

اما با تغییر سازمان عمران منطقه‌ای به سازمان همکاری اقتصادی و افزایش تعداد اعضای آن پس از فروپاشی شوروی سابق و تشکیل کشورهای تازه استقلال یافته، اکو وارد مرحله تازه‌ای از حیات و فعالیت خود شد.

در سازمان همکاری اقتصادی، نقش گسترش همکاری‌های اقتصادی - تجاری صنعتی بسیار قویتر از اتحاد سیاسی نظامی است. به گونه‌ای که در اجلاس سران اکو در اسلام‌آباد (اسفند ۷۳) به طور صریح عدم دخالت اعضای اکو در منازعات سیاسی کشورهای عضو (منازعات تاجیکستان و جامو و کشمیر) مطرح شد.

با تقویت نقش همکاری‌های اقتصادی در اکو، دوران تازه‌ای برای رفع موانع تجاری و گسترش مناسبات اقتصادی فراهم شد. اکنون اکو در مرحله‌ای از حیات قرار دارد که می‌تواند برای تبدیل شدن به یک پیمان منطقه‌ای قوی و ایجاد رفاه برای ساکنان منطقه (۳۳۰ میلیون نفر جمعیت) حرکت کند.

در این گزارش، اوضاع اقتصادی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی، مناسبات تجارت خارجی آنها و روابط اقتصادی درون گروهی، راه‌های گسترش مناسبات اقتصادی و نفوذ در بازارهای یکدیگر و... بررسی می‌شود.

مناسبات اقتصادی اکو

آمار منتشره از صندوق بین‌المللی پول نشان می‌دهد که ارزش کل مبادلات تجاری اعضای اکو (شامل ایران، ترکیه، پاکستان، افغانستان، قزاقستان، آذربایجان، ترکمنستان، ازبکستان، قرقیزستان و تاجیکستان) با دنیای خارج در سال ۱۹۹۴ به حدود ۱۰۳ میلیارد دلار رسید. سهم اکو در مبادلات تجاری جهان در این سال حدود ۱/۲ درصد بود که با عنایت به توان اقتصادی / تجاری این کشورها، بسیار ناچیز است.

۴۱ درصد یا ۴۲ میلیارد دلار از تجارت خارجی اکو با کشورهای در حال توسعه و

○ با تقویت نقش همکاری‌های اقتصادی در سازمان اکو، دوران تازه‌ای برای رفع موانع تجاری و گسترش مناسبات اقتصادی در میان اعضای این سازمان، فراهم شده است و اکو به یک پیمان منطقه‌ای قوی برای ایجاد رفاه برای ۳۰۰ میلیون سکنه خود، تبدیل می‌شود.

حدود ۳۵ درصد یا ۳۶ میلیارد دلار آن در سال ۱۹۹۴ با جامعه اروپا بود. ارزش مبادلات تجاری کشورهای عضو اکو با یکدیگر به بیش از ۵/۴ میلیارد دلار یا ۲/۷ درصد تجارت خارجی آنها رسید که هنوز با توان اقتصادی بالقوه در منطقه، رقم بسیار ناچیزی است.

○ تقریباً ۲۵ درصد صادرات ایران در سال ۱۹۹۴ روانه جامعه اروپا شد و ۴۰ درصد نیازهای وارداتی کشور از بازار مذکور تأمین گردید.

در میان اعضای اکو، ترکیه با ۴۱/۲ میلیارد دلار و ایران با بیش از ۳۱ میلیارد دلار ارزش تجارت خارجی در سال ۱۹۹۴، بالاترین مرتبه را دارند.

در جدول ذیل، ارزش مبادلات خارجی (صادرات و واردات) کشورهای عضو اکو با دنیای خارج آمده است.

جدول (۱) ارزش مبادلات تجاری کشورهای عضو اکو با کشورهای دیگر در سال ۱۹۹۴

واردات		صادرات		نام کشور
نسبت (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	نسبت (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	
۲۲/۶	۱۲۰۶۱	۳۸/۲	۱۹۱۶۵	جمهوری اسلامی ایران
۴۴/۲	۲۳۸۷۰	۳۴/۶	۱۷۳۸۶	ترکیه
۱۶/۷	۸۸۸۴	۱۴/۶	۷۳۳۲	پاکستان
۱/۴	۷۶۴	۱/۱	۵۴۳	ترکمنستان
۳/۴	۱۸۱۵	۳/۴	۱۶۹۳	ازبکستان
۰/۵	۲۷۵	۰/۶	۳۱۱	تاجیکستان
۷/۹	۴۲۳۴	۵/۴	۲۷۱۲	قزاقستان
۱/۵	۷۷۸	۱/۳	۶۳۷	آذربایجان
۱/۱	۶۰۲	۰/۶	۲۹۶	افغانستان
۰/۲	۱۰۵	۰/۲	۱۱۶	قرقیزستان
۱۰۰	۵۲۳۳۸	۱۰۰	۵۰۱۹۱	مجموع

مأخذ: راهنمای آمارهای تجاری (کتاب سال) صندوق بین‌المللی پول ۱۹۹۵

واردات اکو در سال ۱۹۹۴ به هفت کشور مورد بحث اختصاص داشت.

در جدول (۲) مبادلات تجاری کشورهای عضو اکو با کشورهای در حال توسعه جهان در سال ۱۹۹۴ میلادی بررسی شده است.

به سه کشور بنیانگذار آن بوده و همچنین ۸۳/۵ درصد ارزش واردات این گروه نیز در اختیار سه کشور ایران، ترکیه و پاکستان می‌باشد. باید دقت داشت که حجم تجارت خارجی شش کشور آسیای میانه و افغانستان که در سالهای اخیر به اکو پیوستند، هنوز بسیار ناچیز است. ۱۲/۶ درصد ارزش صادرات و ۱۶/۵ درصد ارزش

همان‌گونه که از جدول (۱) پیداست، از حیث ارزش صادرات در سال ۱۹۹۴، ایران، ترکیه و پاکستان به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم را احراز نموده‌اند و از لحاظ ارزش واردات، ترکیه، ایران و پاکستان بالاترین ارقام را به خود اختصاص داده‌اند. در سال ۱۹۹۴ حدود ۸۷/۴ درصد ارزش صادرات کشورهای عضو اکو مربوط

جدول (۲) ارزش مبادلات تجاری کشورهای عضو اکو با کشورهای در حال توسعه در سال ۱۹۹۴

واردات		صادرات		نام کشور
نسبت (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	نسبت (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	
۲۱/۶	۴۴۳۵	۳۱/۹	۶۸۰۰	جمهوری اسلامی ایران
۲۹/۵	۶۰۶۴	۳۴/۱	۷۲۸۵	ترکیه
۲۱/۵	۴۴۲۱	۱۳/۴	۲۸۶۶	پاکستان
۱۴/۸	۳۰۴۱	۱۰/۵	۲۲۳۳	قزاقستان
۳/۴	۶۸۸	۲/۵	۵۲۵	آذربایجان
۱/۸	۳۶۹	۱/۵	۳۲۷	ترکمنستان
۵/۴	۱۱۰۳	۵/۱	۱۰۷۷	ازبکستان
۰/۲	۳۵	۰/۳	۶۹	قرقیزستان
۰/۹	۱۸۸	۰/۲	۳۶	افغانستان
۰/۹	۱۹۲	۰/۵	۱۱۴	تاجیکستان
۱۰۰	۲۰۵۳۶	۱۰۰	۲۱۳۳۲	مجموع

مأخذ: راهنمای آمارهای تجاری (کتاب سال) صندوق بین‌المللی پول ۱۹۹۵

تقریباً یک‌سوم ارزش صادرات ایران به جهان به بازارهای کشورهای در حال توسعه روانه شده و بیش از ۳۰ درصد کالاهای وارداتی آن نیز از همین بازارها در سال ۱۹۹۴ تأمین گردید. ترکیه تقریباً نیمی از صادرات خود را در سال ۱۹۹۴ روانه بازارهای در حال توسعه نمود، اما حدود ۲۵ درصد نیازمندی‌های وارداتی را از بازارهای در حال توسعه خریداری کرد.

○ با وجود رشد مداوم تجارت میان اعضای اکو، هنوز سهم مناسبی درون منطقه‌ای این گروه با توجه به پتانسیل‌های عظیم اقتصادی منطقه بسیار ناچیز است.

در مورد پاکستان نیز تقریباً یک‌سوم صادرات این کشور در سال

○ ارزش مبادلات تجاری کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی با دنیای خارج در سال ۱۹۹۴ به حدود ۱۰۳ میلیارد دلار رسید که برابر با ۱/۲ درصد کل مبادلات تجاری جهان بود.

با وجود آنکه ۴۱ درصد تجارت خارجی کشورهای عضو اکو با ملل در حال توسعه انجام شده است، سهم ترکیه، ایران، پاکستان و قزاقستان در صدور کالا به کشورهای در حال توسعه در میان اعضای اکو به ترتیب بیشترین میزان می‌باشد. در همین حال سهم واردات چهار کشور مزبور از کل واردات اکو نیز بالاترین رقم می‌باشد.

۱۹۹۴ و حدود ۵۰ درصد واردات آن از کشورهای روبه رشد، تأمین گردید. بیش از ۸۰ درصد صادرات قزاقستان و ۷۰ درصد واردات این کشور، از تجارت با کشورهای در حال توسعه تأمین گردید. در

قیاس با وزن تجارت خارجی می توان گفت، قزاقستان بیش از سه کشور بنیانگذار اکو (ایران، پاکستان و ترکیه)، به مبادلات تجاری با کشورهای در حال توسعه در سال ۱۹۹۴ گرایش داشته است. این تمایل

کمابیش در آمار تجاری شش کشور دیگر عضو اکو به چشم می خورد. در جدول (۳) مناسبات تجاری کشورهای عضو اکو با جامعه اروپا در سال ۱۹۹۴ بررسی شده است.

جدول (۳) ارزش مبادلات تجاری کشورهای عضو اکو با جامعه اروپا در سال ۱۹۹۴

نام کشور	صادرات		واردات	
	ارزش (میلیون دلار)	نسبت (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	نسبت (درصد)
جمهوری اسلامی ایران	۵۴۶۶	۳۲	۴۸۵۲	۲۵/۱
ترکیه	۸۰۳۲	۴۷/۱	۱۰۵۴۶	۵۴/۶
پاکستان	۲۲۶۳	۱۳/۳	۲۱۷۶	۱۱/۳
ترکمنستان	۱۹۷	۱/۲	۱۹۸	۱
ازبکستان	۵۵۸	۳/۳	۵۰۶	۲/۶
تاجیکستان	۱۰۴	۰/۶	۶۲	۰/۳
قزاقستان	۳۳۰	۱/۹	۹۰۵	۴/۷
آذربایجان	۷۱	۰/۴	۶۱	۰/۳
افغانستان	-	-	-	-
قرقیزستان	۴۱	۰/۲	۱۳	۰/۱
مجموع	۱۷۰۶۲	۱۰۰	۱۹۳۱۴	۱۰۰

مأخذ: راهنمای آمارهای تجاری (کتاب سال) صندوق بین المللی پول ۱۹۹۵.

جدول (۳) نشان می‌دهد که در سال ۱۹۹۴ ترکیه، ایران، پاکستان و ازبکستان در میان کشورهای عضو اکو بالاترین میزان صادرات به کشورهای عضو جامعه اروپا را داشته‌اند. در مقابل جامعه اروپا نقش بیشتری در تأمین نیازمندی‌های وارداتی ترکیه، ایران، پاکستان و قزاقستان داشته است.

○ ۴۲ میلیارد دلار (۴۱ درصد) مبادلات تجاری اعضای اکو با کشورهای در حال توسعه و ۳۶ میلیارد دلار (۳۵ درصد) آن با جامعه اروپا در سال ۱۹۹۴ بود.

تقریباً ۲۵ درصد صادرات ایران در سال ۱۹۹۴ راهی بازارهای جامعه اروپا شد و حدود ۴۰ درصد نیازمندی‌های وارداتی ایران از همین بازارها تأمین گردید.

بیش از نیمی از صادرات ترکیه در سال ۱۹۹۴ روانه بازارهای جامعه اروپا شد و این بازارها نیز حدود نیمی از واردات ترکیه را عرضه نمودند.

یک سوم صادرات پاکستان در همین سال وارد بازار جامعه اروپا شد، اما جامعه اروپا حدود ۲۵ درصد نیازمندی‌های وارداتی پاکستان را تأمین کرد.

نقش بازار اروپا در جذب صادرات ازبکستان، تقریباً ۲۵ درصد و در صدور کالا به این کشور کمتر از ۳۰ درصد نیازمندی‌های وارداتی آن بود.

قزاقستان بیش از ۱۰ درصد کالاهای صادراتی خود در سال ۱۹۹۴ را روانه بازار

اروپا نمود و تقریباً ۲۵ درصد نیازمندی‌های وارداتی خود را از این بازارها تأمین کرد.

○ ارزش مبادلات تجاری اعضای اکو با یکدیگر در سال ۱۹۹۴ به ۲ میلیارد و ۷۷۳ میلیون دلار رسید که کمتر از ۳ درصد ارزش تجارت خارجی آنها بود.

صدور کالاهای دیگر اعضای اکو به بازار اروپا کمتر از ۳۰ درصد ارزش کل صادرات آنها و تأمین نیازمندی‌هایشان از جامعه اروپا نیز در همین حدود بوده است. سه کشور بنیانگذار اکو بیش از دیگر اعضای این سازمان به مبادله تجاری با جامعه اروپا گرایش دارند و این امر از بافت اقتصادی پیشرفته‌تر در این کشورها، ناشی شده است.

مبادلات تجاری فی مابین اعضای اکو

با وجود آنکه حجم مبادلات تجاری اعضای اکو با یکدیگر از آغاز دهه میلادی جاری تاکنون رو به گسترش بوده است، هنوز حجم مناسبات درون منطقه‌ای آنها با توجه به پتانسیل عظیم اقتصادی موجود در منطقه درخور توجه نیست.

○ ترکیه با ۴۱/۲ میلیارد دلار و ایران با بیش از ۳۱ میلیارد دلار مبادلات تجاری خارجی در سال ۱۹۹۴، در میان اعضای اکو فعالترین بخش تجاری را داشتند.

حتی در قیاس با کل تجارت خارجی اعضای اکو، مناسبات درون منطقه‌ای از توسعه شایسته‌ای برخوردار نبوده که لازم است در این زمینه به چارچوب توافق‌های حاصله بیش از این توجه شود.

ارزش مبادلات تجاری اعضای اکو با یکدیگر در سال ۱۹۹۴ حدود ۲ میلیارد و ۷۷۳ میلیون دلار ثبت شد که کمتر از ۳ درصد تجارت خارجی این کشورها می‌باشد. این نسبت در قیاس با حجم مبادلات تجاری اعضای اکو با کشورهای در حال توسعه نیز، اندک می‌باشد.

آمارهای مورد بحث نشان می‌دهد که بیش از ۶۰ درصد تجارت خارجی اکو به دو کشور ایران و ترکیه تعلق دارد. ترکیه ۳۴ درصد و ایران ۲۸/۵ درصد از این مبادلات را در سال ۱۹۹۴ به خود اختصاص داده‌اند.

○ در سال ۱۹۹۴ حدود ۸۷/۴ درصد ارزش صادرات اکو و ۸۳/۵ درصد ارزش واردات آن مربوط به سه کشور بنیانگذار آن یعنی ایران، ترکیه و پاکستان بود.

ارزش کل صادرات ایران و ترکیه به اعضای اکو در سال ۱۹۹۴ به ۲/۷ میلیارد دلار رسید. ایران با یک میلیارد و ۱۹ میلیون دلار صادرات (نفتی و غیرنفتی) به اعضای اکو ۳۶/۸ درصد و ترکیه با صدور ۸۸۶ میلیون دلار کالا به کشورهای عضو اکو ۳۲ درصد سهم در صادرات اکو داشتند. در جدول (۴) مبادلات تجاری اعضای اکو با یکدیگر در سال ۱۹۹۴ بررسی شده است.

جدول (۴) ارزش مبادلات تجاری کشورهای عضو اکو با یکدیگر در سال ۱۹۹۴

مجموع مبادلات (میلیون دلار)	واردات		صادرات		نام کشور
	سهام (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	سهام (درصد)	ارزش (میلیون دلار)	
۱۵۳۸	۲۰/۳	۵۶۴	۳۶/۸	۱۰۱۹	جمهوری اسلامی ایران
۱۸۶۸	۳۵/۳	۹۸۲	۳۲	۸۸۶	ترکیه
۳۳۴	۷/۱	۱۹۷	۴/۹	۱۳۷	پاکستان
۲۸۴	۶/۸	۱۸۷	۳/۵	۹۷	قزاقستان
۴۴	۱/۲	۳۲	۰/۴	۱۲	افغانستان
۷۰۸	۱۴/۸	۴۰۹	۱۰/۸	۲۹۹	آذربایجان
۵۱۸	۹/۴	۲۶۲	۹/۳	۲۵۶	ترکمنستان
۱۶۳	۳/۸	۱۰۵	۲/۱	۵۸	ازبکستان
۲۹	۰/۸	۲۲	۰/۲	۷	قرقیزستان
۱۵	۰/۵	۱۳	-	۲	تاجیکستان
۵۵۴۶	۱۰۰	۲۷۷۳	۱۰۰	۲۷۷۳	جمع

مأخذ: راهنمای آمارهای تجاری (کتاب سال) صندوق بین‌المللی پول ۱۹۹۵

ایران و ترکیه بیش از ۱/۵ میلیارد دلار از نیازمندی‌های وارداتی خود را از اعضای اکو تأمین کردند که این رقم ۵۵/۶ درصد کل واردات اکو در سال ۱۹۹۴ بود. سازمان در سال ۱۹۹۴ بررسی شده است. در جدول (۵) صادرات هر یک از کشورهای عضو اکو به دیگر اعضای این

ارقام به میلیون دلار

جدول (۵) ارزش صادرات کشورهای عضو اکو به یکدیگر در سال ۱۹۹۴

جمع صادرات	کشور مقصد										
	تاجیکستان	قرقیزستان	ازبکستان	ترکمنستان	آذربایجان	افغانستان	قزاقستان	پاکستان	ترکیه	ایران	نام کشور
۱۰۱۹	-	۱	-	۶۳	۶۷	-	-	۱۲۹	۷۵۹	-	ایران
۸۸۶	۱۱	۲۱	۸۲	۱۶۹	۹۰	۱	۱۶۲	۵۶	-	۲۹۴	ترکیه
۱۳۷	۱	-	۲۰	۱۱	-	۲۸	۷	-	۴۱	۲۹	پاکستان
۹۷	-	-	-	-	۵۲	-	-	-	۴۵	-	قزاقستان
۱۲	-	-	-	-	۱	-	-	۱۱	-	-	افغانستان
۲۹۹	۱	-	۳	۱۹	-	۱	۱۸	-	۱۶	۲۴۱	آذربایجان
۲۵۶	-	-	-	-	۱۹۶	-	-	-	۶۰	-	ترکمنستان
۵۸	-	-	-	-	۳	-	-	۱	۵۴	-	ازبکستان
۷	-	-	-	-	-	۲	-	-	۵	-	قرقیزستان
۲	-	-	-	-	-	-	-	-	۲	-	تاجیکستان
۲۷۷۳	۱۳	۲۲	۱۰۵	۲۶۲	۴۰۹	۳۲	۱۸۷	۱۹۷	۹۸۲	۵۶۴	جمع واردات

مأخذ: راهنمای آمارهای تجاری (کتاب سال) صندوق بین‌المللی پول ۱۹۹۵

در سال ۱۳۷۲ تراز تجارت غیرنفتی ایران با ترکیه، آذربایجان، قزاقستان و تاجیکستان، منفی بوده است. ترکیه، آذربایجان و پاکستان به ترتیب سه کشور عمده در میان اعضای اکو بودند که کالاهای غیرنفتی ایران را خریداری کرده‌اند. در مقابل بزرگترین منابع تأمین‌کننده واردات ایران از کشورهای اکو، آذربایجان، ترکیه و پاکستان بوده‌اند.

○ تقریباً یک‌سوم ارزش صادرات ایران به جهان وارد بازار کشورهای در حال توسعه می‌شود و بیش از ۳۰ درصد نیازمندی‌های وارداتی ایران از همین بازارها تأمین می‌گردد.

با وجود پتانسیل‌های اقتصادی قوی در میان اعضای اکو، مبادلات فی‌مابین این کشورها بسیار ناچیز است. ایران که بالاترین میزان مبادلات تجاری با دیگر اعضای اکو را داشته در سال ۱۳۷۲ بیش از ۱/۵ میلیارد دلار از تجارت خارجی خود را به این گروه اختصاص داد که در مقایسه با کل تجارت خارجی ایران در همین سال،

ناچیز است.

به گفته کارشناسان، استفاده از نهادهای تسهیل‌کننده تجارت در میان اعضای اکو، اعطای اعتبارات صادراتی و تضمین صادرات، از ابزارهایی است که می‌تواند در رشد تجارت منطقه‌ای، مورد استفاده باشد. ایران با توجه به سیاست‌های اتخاذ شده در امور توسعه تجارت غیرنفتی، قادر است مبادلات بازرگانی با اعضای اکو را توسعه بخشد و با تمهیداتی که برای تسهیل تجارت با کشورهای آسیای میانه قابل شده است، می‌تواند به این هدف، جامه عمل بپوشاند.

○ بیش از ۸۰ درصد صادرات قزاقستان و ۷۰ درصد واردات این کشور از تجارت با کشورهای در حال توسعه، به دست می‌آید. قزاقستان بیش از بنیانگذاران اکو به تجارت با کشورهای در حال توسعه تمایل دارد.

همان‌گونه که از جدول شماره (۵) پیداست، ۱۰۵۳ میلیون دلار یعنی یک‌پنجم مبادلات تجاری فی‌مابین

کشورهای عضو اکو به روابط تجاری ایران و ترکیه برمی‌گردد. صادرات ایران به ترکیه به میزان ۷۵۹ میلیون دلار، بالاترین رقم صادرات کالا بین کشورهای عضو اکو می‌باشد. (باید در نظر داشت که بخش قابل توجهی از این رقم مربوط به صدور نفت خام ایران به ترکیه می‌باشد).

تجارت غیرنفتی ایران با اعضای اکو

آمار مبادلات تجاری غیرنفتی ایران با دیگر اعضای اکو، از رقم قابل توجهی برخوردار است. با این حال تراز تجارت غیرنفتی ایران با کشورهای عضو اکو در سال ۱۳۷۲ با ۳۶۶/۶ میلیون دلار کسری روبه‌رو بود. ارزش صادرات غیرنفتی ایران به نه کشور دیگر عضو اکو به ۵۶۴/۱۹ میلیون دلار و ارزش واردات آن از کشورهای مورد بحث بالغ بر ۹۳۰/۸۵ میلیون دلار بود. در جدول شماره (۶) تراز تجارت غیرنفتی ایران با کشورهای مورد بحث در سال ۱۳۷۲ آمده است.

جدول (۶) مبادلات تجاری ایران با کشورهای اکو در سال ۱۳۷۲

کشور	صادرات (میلیون دلار)	واردات (میلیون دلار)	تراز تجاری (میلیون دلار)
ترکیه	۳۸۴/۶۳	۴۰۷/۴۵	-۲۲/۸۲
پاکستان	۴۳/۷۶	۴۰/۱۳	۳/۶۳
افغانستان	۱۵/۵۴	۰/۰۸	۱۵/۵۳
آذربایجان	۶۸/۹۶	۴۲۱/۸۴	-۳۵۲/۸۸
ترکمنستان	۴۱/۷۳	۲۷/۸۵	۱۳/۸۸
ازبکستان	۱/۶۴	۰/۸۸	۰/۷۶
قزاقستان	۲/۹۰	۱۴/۴۳	-۱۱/۵۳
قرقیزستان	۰/۶	-	۰/۶
تاجیکستان	۴/۴۳	۱۸/۲۷	-۱۳/۸۴
مجموع	۵۶۴/۱۹	۹۳۰/۸۵	-۳۶۶/۶۶

مأخذ: معاونت امور بین‌الملل وزارت امور اقتصادی و دارایی، آمار مبادلات کالاهای غیرنفتی ایران با کشورهای جهان

آخرین توافقاتی های اکو برای توسعه مناسبات اقتصادی

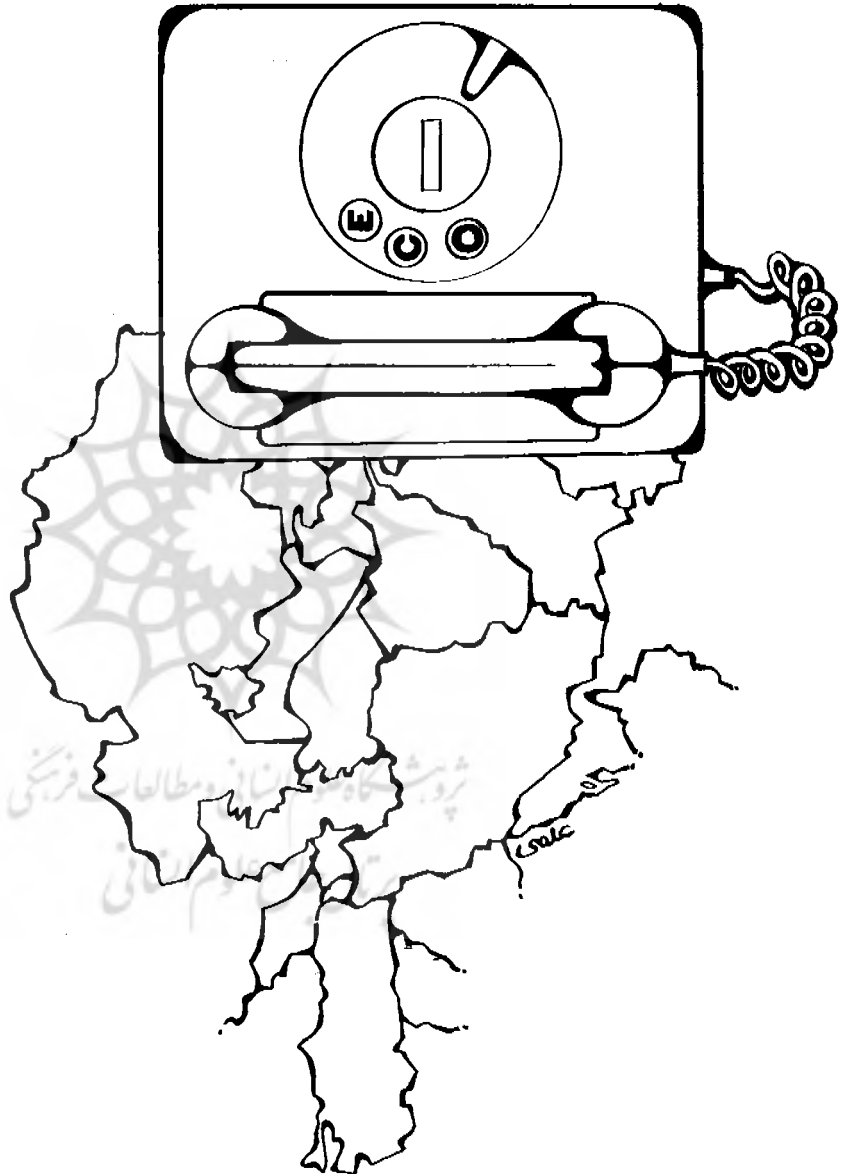
ششمین اجلاس شورای وزیران اکو، بیست و دوم اردیبهشت ۷۵ با تصویب پیش نویس اسناد تهیه شده توسط خبرگان و کارشناسان عالی این سازمان در عشق آباد (پایتخت ترکمنستان) به کار خود پایان داد.

○ ترکیه، ایران، پاکستان و ازبکستان در میان اعضای اکو در سال ۱۹۹۴ بالاترین میزان صادرات به جامعه اروپا را ثبت کردند.

دکتر ولایتی وزیر امور خارجه که در رأس هیأتی برای شرکت در اجلاس وزیران اکو به ترکمنستان سفر کرده بود، در خاتمه این نشست به خبرنگاران گفت: با توجه به افزایش اعضای اکو به ده کشور و به منظور ارتقاء کارایی و توان اجرایی این سازمان در سومین نشست سران اکو در اسلام آباد (اسفند ۷۳) تصمیم گرفته شد که گروهی تحت عنوان خبرگان اکو، موضوع بازرگاری عهدنامه از میر که اساس و پایه سازمان اکو می باشد را بررسی کنند.

وی گفت: خبرگان اکو در یک سال گذشته در چهار نشست (در ترکیه، ایران و ترکمنستان) ضمن تبادل نظر درباره بازرگاری در عهدنامه از میر، ده سند دیگر در زمینه های استراتژی اقتصادی، متدولوژی، مقررات زدایی، مالی، پرسنلی، موافقتنامه دولت میزبان و وضعیت حقوقی اکو را تهیه نمود که به تصویب اجلاس وزیران رسید و در پایان اجلاس سران به صورت بیانیه مشترک عشق آباد معرفی می شود.

دکتر ولایتی گفت: متن جدید عهدنامه از میر در پاییز سال جاری به صورت سمبولیک در اجلاس فوق العاده شورای وزیران در شهر از میر، امضا خواهد شد.

○ دکتر علی اکبر ولایتی وزیر امور خارجه: با پایان یافتن مرحله برنامه ریزی اکو، اینک این سازمان در مرحله جدیدی برای اجرا و عملی نمودن توافق ها قرار گرفته است.

دکتر ولایتی تصریح کرد: با پایان یافتن مرحله برنامه ریزی اکو، اینک این سازمان در مرحله جدیدی برای اجرا و عملی نمودن توافق ها، قرار گرفته است. راه اندازی خط کشتیرانی و شروع قریب الوقوع کار هواپیمایی اکو، هر دو به عهده ایران است. برنامه های مربوط به بانک در ترکیه، بیمه در مؤسسه فرهنگی اکو در تهران، مرکز علوم و تکنولوژی در پاکستان و مرکز تجاری در عشق آباد، از نمونه های بارز فعالیت اکو در این مرحله می باشد.

وزیر امور خارجه انجام برخی پروژه ها به ویژه راه اندازی خط آهن مشهد سرخس - تجن را نه تنها به نفع اکو بلکه در جهت منافع تمام کشورهای مستقل مشترک المنافع، کشورهای عربی، آسیایی، شبه قاره هند، خاور دور و جنوب شرقی آسیا دانست.

وی گفت: این امکانات و راه های ارتباطی حمل و نقل کالا و مسافر و تجارت را تسهیل خواهد کرد.

وزیر امور خارجه با اشاره به همکاری های سه جانبه ایران و ترکمنستان با کشورهای اوکراین، ارمنستان، هند و فیلیپین گفت: در آینده نزدیک با قزاقستان و روسیه نیز این نوع همکاری ها آغاز می شود.

اکو وارد مرحله جدیدی از فعالیت شده است

رییس جمهوری اسلامی ایران در

پایان اجلاس سران اکو در عشق آباد (اواخر اردیبهشت ۷۵) اظهار داشت: امسال در اکو تحرک عمده ای به وجود آمد و اکنون این سازمان وارد مرحله تازه ای از فعالیت خود شده است.

○ سران اکو از جمهوری اسلامی ایران که با هزینه خود به صورت داوطلبانه طرح راه آهن مشهد - سرخس - تجن را به انجام رساند، تقدیر کردند.

رییس جمهوری ایران که پس از افتتاح خط آهن مشهد - سرخس - تجن در رأس یک هیات عالی رتبه سیاسی و اقتصادی برای شرکت در اجلاس سران اکو به عشق آباد سفر کرده بود، گفت: در این نشست مذاکراتی درباره همکاری های دو و چند جانبه انجام شد و اسناد زیادی تهیه شد که باید مبادله شوند. همچنین برای اجلاس آتی سران اکو در آلمانی (بایتخت قزاقستان) تصمیم هایی اتخاذ شد.

وی گفت: سران اکو از جمهوری اسلامی ایران که با هزینه خود به صورت داوطلبانه طرح راه آهن مشهد - سرخس - تجن را به انجام رساند، تقدیر کردند.

○ با بهره برداری از طرح فیبر نوری ترکمنستان که شرکت مخابرات ایران در مناقصه بین المللی آن برنده شد، بیست کشور جهان از چین تا آلمان می توانند اطلاعات خود را از طریق این سیستم مبادله کنند.

رییس جمهوری اظهار داشت: با توجه به جمعیت ۳۰۰ میلیون نفری کشورهای عضو اکو و برخورداری برخی از این کشورها از مخازن انرژی و نقاط سوق الجیشی، انتظار داریم این سازمان هر چه زودتر

جایگاه اصلی خود را در صحنه های بین المللی پیدا کند.

آقای هاشمی رفسنجانی درباره همکاری های دوجانبه جدید میان ایران و ترکمنستان گفت: دو طرح مهم که احداث بزرگراه به طول ۵۰ کیلومتر و بهره برداری از طرح فیبر نوری ترکمنستان می باشد، توسط پیمانکاران ایرانی انجام خواهد شد.

○ رییس جمهوری اسلامی ایران: امسال در اکو تحرک عمده ای به وجود آمد و اکنون این سازمان وارد مرحله تازه ای از فعالیت خود شده است.

وی افزود: با بهره برداری از طرح فیبر نوری ترکمنستان که شرکت مخابرات ایران در مناقصه بین المللی آن برنده شده است و در سال ۱۳۷۶ به بهره برداری خواهد رسید بیست کشور جهان از چین تا آلمان می توانند اطلاعات خود را از طریق این سیستم مبادله کنند.

همکاری های اقتصادی ایران با برخی از اعضای اکو

در سالهای اخیر، روابط اقتصادی ایران با تعدادی از اعضای تازه وارد اکو، وارد مرحله تازه ای شده است و جز موارد تجاری، همکاری های اقتصادی را نیز دربر گرفته است. در این بخش به طور مختصر به این همکاری ها اشاره می کنیم.

همکاری های اقتصادی - ایران و آذربایجان

امضای قرارداد نفتی ایران با کنسرسیوم نفت آذربایجان که با کارشکنی های دولتمردان و شرکت های آمریکایی سهام در این پروژه، نقطه

عطفی برای مناسبات اقتصادی ایران و آذربایجان تلقی می‌شود. پس از فروپاشی شوروی سابق، جمهوری اسلامی ایران روابط اقتصادی - تجاری گسترده‌ای را با جمهوری آذربایجان بنیان نهاد. شرکت نفت آذربایجان (سوکار) نیز حاضر شد ۲۵ درصد سهم خود در قرارداد کنسرسیوم نفت دریای خزر (معادل ۵ درصد سهم کل پروژه) را به ایران واگذار کند. اما مخالفت صریح آمریکایی‌ها مانع از این اقدام شد. سه حوزه نفتی آذری، چراغ و گونشلی در دریای خزر حدود ۴ میلیارد بشکه ذخیره نفتی دارند که با هجوم شرکت‌های آمریکایی به این کشور و عقد قرارداد کنسرسیوم، در واقع نفت این حوزه‌ها را به غارت می‌برند. فرار بود ایران حدود ۳۲۵ میلیون دلار در این پروژه سرمایه‌گذاری کند. کل سرمایه‌گذاری پروژه تا ۸ میلیارد دلار برآورد شده است.

پس از لغو مشارکت ایران در پروژه مورد بحث، جمهوری آذربایجان، همکاری ایران در پروژه نفتی شاه‌دیز را خواستار شد. اخیراً قراردادی میان شرکت صنایع نفت (اویک) با دیگر دست‌اندرکاران کنسرسیوم نفتی شاه‌دیز منعقد شد. انتظار می‌رود شرکت نیمه‌خصوصی اویک حدود ۱۵۰ میلیون دلار در این قرارداد سرمایه‌گذاری کند.

بهترین مسیر انتقال خط لوله نفت آذربایجان از حوزه‌های دریای خزر اگرچه به زعم بسیاری از کارشناسان امور نفت، ایران بود، اما شرکت‌های آمریکایی در این امر نیز مداخله کرده‌اند و مسیر خط لوله را تغییر دادند. در این تغییرات به هیچ‌وجه توجیه اقتصادی جایگاهی نداشت، بلکه ملاحظات سیاسی غالب شد.

در میان اعضای اِکو، جمهوری آذربایجان پس از ترکیه، عمده‌ترین

شریک تجاری ایران است. کالاهای صادراتی ایران به آذربایجان شامل مواد غذایی، انواع میوه و آب‌میوه، سبزیها، سرامیک، احشام، تولیدات شیمیایی، کاغذ، محصولات چرمین، آهن، فولاد، الیاف و مواد پلاستیک، مواد شوینده، منسوجات، تولیدات آلومینیومی و دیگر مواد معدنی است.

ایران به‌طور عمده گازوئیل، ورق و صفحات فولادی، تولیدات آلومینیومی، مواد معدنی، الیاف پشمی، چوب و الوار و کالاهای ساخته شده از جمهوری آذربایجان وارد می‌کند.

مناسبات ایران و قرقیزستان

به تازگی مناسبات اقتصادی ایران و قرقیزستان تا حد چشمگیری توسعه یافته است. نخستین اجلاس مشترک ایران و قرقیزستان اواخر فروردین‌ماه در بیشکک برگزار شد.

حجم مبادلات تجاری بخش‌های خصوصی و دولتی ایران و قرقیزستان سال میلادی گذشته به ۱۰۰ میلیون دلار رسید که نسبت به سال ۱۹۹۴ تقریباً ۷/۵ برابر شد. در نخستین فصل سال میلادی جاری، ارزش مبادلات تجاری دو کشور به ۲۹ میلیون دلار بالغ شد و همچنان به روند روبه‌رشد خود ادامه می‌دهد.

نخست‌وزیر قرقیزستان در مراسم گشایش چهارمین نمایشگاه اختصاصی ایران در بیشکک گفت: قرقیزستان مصمم به توسعه مناسبات خود با تهران در تمام زمینه‌هاست.

وی این نمایشگاه را وسیله‌ای مناسب برای آشنایی بازرگانان و صاحبان سرمایه دو کشور با امکانات و قابلیت‌های اقتصادی طرف مقابل دانست.

نخست‌وزیر قرقیزستان وجود سی سند

همکاری و فعالیت ۵۰ شرکت مشترک ایرانی و قرقیزی را زمینه مساعدی برای توسعه روابط مشترک ذکر کرد.

وی گفت: دولت بیشکک از گشایش خط آهن بین‌المللی مشهد - سرخس - تجن استقبال و از سرمایه‌گذاری ایران برای احداث این خط آهن عظیم که موجب بروز تحول بزرگی در منطقه و جهان شده است، قدردانی می‌کند.

وی افزود: دولت در راستای سیاست گسترش همکاری‌های خود با تهران، برنامه‌هایی را در دست تهیه دارد که از آن جمله موضوع لغو اخذ مالیات مضاعف و گشایش دفتر بازرگانی قرقیزستان در تهران می‌باشد.

جمهوری اسلامی ایران کالاهایی نظیر البسه و پوشاک، منسوجات، الیاف مصنوعی، شکر و مواد قنادی، مبلمان، لوازم بهداشتی و آرایشی، مواد شوینده، تولیدات آلومینیومی، خودرو، گندم و آرد، مواد غذایی، میوه و سبزی و دیگر محصولات به قرقیزستان صادر می‌کند. در مقابل از آن کشور لاستیک مصنوعی، لوازم عکاسی و تجهیزات دیگر وارد می‌نماید.

مناسبات ایران و تاجیکستان

بر اساس یادداشت تفاهمی که میان وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همتای تاجیک وی در اواخر فروردین‌ماه به امضا رسید. ایران یک کارخانه سرم‌سازی در این کشور احداث می‌کند.

در این یادداشت تفاهم آمده است که شرکت سرم‌سازی ثامن مشهد، علاوه بر صدور انواع سرم‌های تزریقی و شست‌وشو، در طراحی، اجرا و انتقال دانش فنی کارخانه سرم‌سازی به ظرفیت پنج میلیون واحد سرم‌های تزریقی در جمهوری تاجیکستان، مشارکت خواهد کرد. ارزش

صادرات تاجیکستان به ایران در سال ۱۹۹۴ به ۱۸/۳ میلیون دلار و ارزش واردات آن از ایران به ۷/۹ میلیون دلار رسید.

اقتصاد تاجیکستان در حال گذر به اقتصاد مبتنی بر بازار است. حجم مبادلات تجاری تاجیکستان از ۴۵۱/۶ میلیون دلار در سال ۱۹۹۲ به یک میلیارد و ۳۹۷ میلیون دلار در سال ۱۹۹۵ افزایش یافت. این کشور در حال جذب سرمایه‌گذاران خارجی است.

تاجیکستان با ۵ میلیون نفر جمعیت، در سال گذشته میلادی ۳۹۰ هزار نفر بیکار داشت. حدود ۸۰۰ هزار تن از اتباع این کشور در دیگر کشورهای تازه استقلال یافته شوروی سابق مشغول به کار شده‌اند.

قیمت مواد غذایی در تاجیکستان در سال گذشته ۳/۵ برابر بیش از میانگین افزایش حقوق کارکنان دولت ترقی کرد. افزایش سریع قیمت‌ها سبب نزول استاندارد زندگی مردم این کشور شده است. بیش از ۶۰۰ هزار نفر از مردم تاجیکستان به کمک‌های غذایی و دارویی مجامع بین‌المللی نیاز دارند. بیش از ۶۰ درصد جمعیت تاجیکستان در فقر بسر می‌برند.

پنبه و آلومینیوم دو محصول عمده اقتصاد تاجیکستان است که تولید و صادرات هر دو آنها در سال گذشته کاهش یافت. تولید پنبه با بیش از یکصد هزار تن کاهش به ۴۱۶ هزار تن و تولید آلومینیوم به ۲۳۷ هزار تن کاهش یافت. صادرات پنبه پاکستان در سال ۱۹۹۵ به ۶۸/۸ میلیون دلار و ارزش صادرات آلومینیوم آن به ۵۸/۱ میلیون دلار رسید.

تولیدات صنعتی تاجیکستان در سه ماهه اول سال میلادی جاری، نسبت

به مدت مشابه سال قبل ۲۴ درصد کاهش یافت. تولید برق و زغال‌سنگ به ترتیب با ۱۱ و ۳۲ درصد کاهش روبه‌رو شد.

مناسبات اقتصادی ایران و ترکمنستان

مناسبات اقتصادی ایران و ترکمنستان در سال‌های اخیر افزایش چشمگیری داشته است. در بیانیه مشترک ایران و ترکمنستان که اواخر سال گذشته در پایان دیدار رییس‌جمهور ترکمنستان از تهران منتشر شد، توافق در زمینه آغاز عملیات احداث سد مخزنی پل خاتون بر روی هریرود، حاصل شد. بانک‌های مرکزی ایران و ترکمنستان، با امضاء یک سند بانکی توافق کردند همکاری‌های تجاری و اقتصادی و اجرای پروژه‌های مشترک را تسهیل کنند.

رؤسای جمهور دو کشور از روند مثبت پیشرفت طرح‌های فیبر نوری، سیلو در ترکمنستان ابراز رضایت کردند. طرح فیبر نوری ترکمنستان که شرکت مخابرات ایران برنده مناقصه بین‌المللی آن شد، سال آینده به بهره‌برداری می‌رسد. با اجرای این طرح بیست کشور جهان از چین تا آلمان می‌توانند اطلاعات خود را بر روی این سیستم مبادله کنند.

وزارت جهاد سازندگی نیز از طریق شرکت سیلوسازی خود شش دستگاه سیلو در ترکمنستان می‌سازد.

ایران در بازسازی یکی از پالایشگاه‌های نفت خسارت دیده ترکمنستان به نام ترکمنباش، مشارکت دارد. قرار است پشتیبانی مالی این پروژه نیم‌میلیارد دلاری با استفاده از تضمین اعتبارات صادراتی به کشورهای ژاپن، آلمان، فرانسه و ترکیه، تأمین گردد. احداث واحد تسریع‌کننده تجزیه اجزای نفت این

پالایشگاه ۱۷۶ میلیون دلار هزینه دارد که قرار است شرکت ملی نفت ایران با همکاری شرکت فرانسوی تکنیپ، آن را اجرا کند. ظرفیت پالایشگاه ترکمنباش ۱۲۰ هزار بشکه در روز است.

توان تولید نفت ترکمنستان در حال حاضر بیش از ۱۱۰ هزار بشکه در روز نمی‌باشد.

عملیات احداث سد پل خاتون بر روی هریرود نیز همزمان با افتتاح خط آهن مشهد - سرخس - تجن در اواخر اردیبهشت ماه آغاز شد. این سد که به طور مشترک میان ایران و ترکمنستان احداث می‌شود، اهمیت فراوانی دارد، زیرا از بروز خسارات سیل به زمین‌های کشاورزی دو کشور جلوگیری می‌کند و سالانه ۶۵۰ میلیون متر مکعب آب برای طرفین تأمین می‌سازد. هزینه احداث این سد ۲۰۰ میلیارد ریال است که هر یک تیمی از آن را تأمین خواهند کرد. پیمانکار سد پل خاتون، یک شرکت ایرانی است و انتظار می‌رود ظرف پنج سال این پروژه را به اتمام برساند.

از دیگر تفاهم‌های میان ایران و ترکمنستان، احداث جاده عشق‌آباد به ایران می‌باشد. ترکمنستان با عقد یک پیمان همکاری سه‌جانبه با ایران و ارمنستان، به صدور برق از طریق ایران به این کشور اقدام می‌کند.

ترکمنستان از صادرکنندگان گاز می‌باشد و در سه ماهه نخست سال میلادی جاری ۷ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی به اکراین، ارمنستان، گرجستان و قزاقستان صادر کرد.

مناسبات اقتصادی ایران و قزاقستان

با وجود هجوم شرکت‌های چندملیتی

به قزاقستان برای سرمایه‌گذاری در پروژه‌های نفتی این کشور، مناسبات اقتصادی تهران - آلمانی در حال گسترش است.

توافق احیر وزیران نفت ایران و قزاقستان در مورد معاوضه نفت، نقطه عطفی در مناسبات تجاری دو کشور تلقی می‌شود.

اواخر اردیبهشت ماه گذشته، این توافقنامه به امضا رسید. بر اساس آن ظرف یک ماه آینده صادرات نفت قزاقستان به ایران آغاز می‌شود. قرار است قزاقستان سالانه دست‌کم دو میلیون تن نفت با کیفیت قابل پالایش در پالایشگاه‌های تهران و تبریز در یکی از بنادر شمالی ایران، به جمهوری اسلامی ایران تحویل دهد و در مقابل ایران به همین میزان نفت در خلیج فارس به مشتریان قزاقستان تحویل بدهد.

میزان معاوضه نفت ایران و قزاقستان در ده سال آینده به سالانه شش میلیون تن افزایش می‌یابد. همچنین توافق شد که قزاقستان ماهانه ۶۰ هزار تن گازوئیل و ۶۰ هزار تن نفت کوره به ایران بفرشد. بر اساس این توافق، ایران نیز به همین میزان صادرات گازوئیل و نفت کوره را در خلیج فارس افزایش می‌دهد.

نورسلطان نظربایف رییس‌جمهور قزاقستان، به‌تازگی رضایت خود را از توافق‌های حاصله با ایران اعلام کرد. در جریان سفر اخیر وی به ایران به منظور شرکت در مراسم افتتاح خط آهن مشهد - سرخس - تاجن، توافق‌های دیگری در زمینه توسعه همکاری‌های اقتصادی، تجاری، فرهنگی، بانکی و کنسولی میان دو کشور به امضا رسید. قرار است ایران در انتقال پایتخت قزاقستان از آلماتی به اقی‌ملا و بازسازی بندر اکتاو در کناره دریای

خزر، مشارکت کند.

نظربایف اتصال قزاقستان به خلیج فارس از طریق ایران را پایان انحصار تاریخی راه‌های روسیه خواند.

○ نظربایف: اتصال قزاقستان به خلیج فارس از طریق ایران، پایان انحصار تاریخی راه‌های روسیه است.

وی گفت: راه‌آهن مشهد - سرخس - تاجن این امکان را برای قزاقستان و دیگر کشورهای آسیای میانه فراهم کرد که از نزدیکترین راه به خلیج فارس دسترسی پیدا کنند.

قزاقستان حرکت سریعی را در جذب سرمایه‌گذاران خارجی در زمینه‌های انرژی و صنعت آغاز کرده است. کارخانه‌های سرمایه‌گذاری شده از سوی خارجیان در قزاقستان، سال گذشته بیش از ۱/۵ میلیارد دلار تولید داشتند که برابر با ۴۸/۹ درصد تولیدات صنعتی این کشور بود. دولت قزاقستان از دو سال پیش به منظور انتقال اقتصاد کشور به سیستم مبتنی بر بازار و رهایی واحدهای تولیدی از بحران مالی ناشی از دوره انتقال، واگذاری کارخانه‌های صنعتی و معدنی را به سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی شروع کرد. قزاقستان که سال‌های متمادی

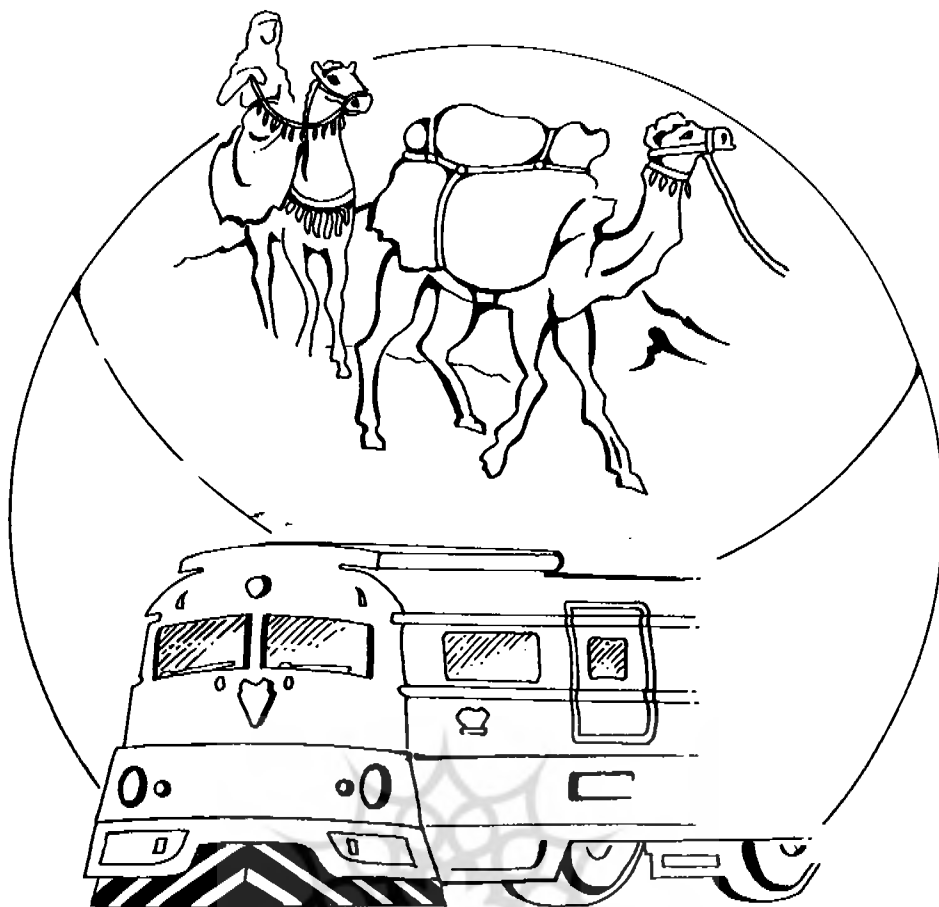
تولیدکننده و صادرکننده مواد غذایی (غلات، لبنیات و گوشت) بود، سال گذشته میلیون‌ها دلار صرف واردات مواد غذایی کرد. قزاقستان در سال گذشته ۶/۵ میلیون دلار کره و ۲۴/۵ میلیون دلار محصولات آردی و ۷/۵ میلیون دلار گوشت وارد کرد. تراز تجارت خارجی قزاقستان در سال گذشته برای نخستین بار پس از استقلال ۱/۲ میلیارد دلار مازاد نشان داد. ارزش صادرات و واردات این کشور به ترتیب ۵ و

۳/۸ میلیارد دلار ثبت شد.

○ نقش ایران در اکو و کشورهای آسیای میانه روزبه‌روز افزایش می‌یابد و بازار وسیعی روبه‌روی صادرکنندگان ایرانی باز شده است.

سال گذشته برای نخستین بار کشورهای خارج از جمهوری‌های مشترک‌المنافع بازاری به ارزش ۱/۷ میلیارد دلار در قزاقستان به دست آوردند. پروژه انتقال نفت قزاقستان به خارج از عمده‌ترین طرح‌های اقتصادی این کشور است که با مشارکت شرکت‌های خارجی با هزینه ۱/۵ میلیارد دلار به اجرا درمی‌آید. خط لوله انتقال نفت، با ظرفیت ۳۰۰ هزار بشکه در روز نفت خام حوزه تنگیز قزاقستان را به بندر نوروسیسک روسیه (در ساحل شرقی دریای سیاه) منتقل می‌سازد. شرکت نفتی موبیل و شورون آمریکا و لوک‌اویل روسیه و شرکت ملی نفت قزاقستان این پروژه را اجرا می‌کنند. سهم شرکت ملی نفت قزاقستان در این پروژه ۲۵ درصد می‌باشد. ذخیره نفتی حوزه تنگیز ۶ تا ۹ میلیارد بشکه تخمین زده می‌شود و پیش‌بینی شده که تولید آن در اوج فعالیتش (سال ۲۰۱۰ میلادی) بالغ بر ۷۰۰ هزار بشکه در روز باشد.

قزاقستان در سال میلادی گذشته ۲۰ میلیون و ۲۲۴ هزار تن نفت استخراج کرد که ۱/۳ میلیون تن کمتر از تولید سال ۱۹۹۴ بود. انتظار می‌رود با سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در بخش نفت، تولید این کشور در سال جاری میلادی به ۲۳/۳ میلیون تن افزایش یابد. ذخایر نفتی قزاقستان در خشکی ۲/۲ میلیارد تن و در دریا بیش از ۳ میلیارد تن برآورد شده است.

جمع‌بندی

با وجود فشارهای آمریکا برای منزوی ساختن ایران، نقش ایران در منطقه اکو به‌ویژه در کشورهای آسیای میانه عضو سازمان همکاری اقتصادی روزبه‌روز در حالی افزایش است.

به‌عقیده کارشناسان اقتصادی، بازار وسیعی برای صدور کالاهای غیرنفتی ایران در آسیای میانه وجود دارد که ایران در حال بهره‌برداری از آن است.

هر چند که ترتیبات بانکی و بیمه‌ای کشورهای منطقه در حد ایران و ترکیه نمی‌باشد، لیکن با برقراری ارتباطات دو و سه‌جانبه ایران تلاش می‌کند که راه نفوذ بازرگانان و سرمایه‌گذاران ایرانی را به بازار وسیع ۳۰۰ میلیون نفری اکو بگشاید.

ترانزیت کالا از ایران به سوی کشورهای آسیای میانه با راه‌اندازی

راه‌آهن بافق بندرعباس و خط آهن مشهد - سرخس - تجن روبه افزایش است.

به‌گفته معاون وزیر راه و ترابری (مهندس محمد مدد) در سال گذشته بیش از ۹۰۰ هزار تن کالا از بنادر شمالی و جنوبی ایران برای کشورهای مختلف ترانزیت شد.

امکان افزایش ترانزیت کالا از طریق ایران با افتتاح خط آهن سرخس - تجن و اتصال آن به شبکه راه‌آهن آسیای میانه وجود دارد.

کشورهای آسیای میانه اکنون به‌سهولت به آبهای آزاد خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند راه یافته‌اند. این کشورها خود از مزیت اقتصادی استفاده از جاده‌ها و خطوط آهن ایران واقف هستند.

با راه‌اندازی خط کشتیرانی اکو و خط

هوایی اکوایر، توسعه روابط اقتصادی میان اعضای اکو تسهیل شده است.

با توجه به سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی ایران در نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی و رشد مستمر اقتصادی کشور، اکنون امکانات بیشتری برای رسوخ در بازارهای منطقه برای صادرکنندگان ایرانی فراهم شده است.

تعرفه‌های ترجیحی، گسترش مناسبات اقتصادی، تضمین صادرات و تسهیلات ویژه برای صادرکنندگان کالا به آسیای میانه، این منطقه را به‌صورت یکی از بزرگترین بازارهای هدف برای جمهوری اسلامی درآورده است.

انتظار می‌رود که سرمایه‌گذاران، تولیدکنندگان و صادرکنندگان بیش از پیش بتوانند از این تسهیلات در جهت گسترش صادرات غیرنفتی به کشورهای عضو اکو بهره ببرند. ■